

vestnik

GLASILO DOMOBANCEV IN DRUGIH PROTIKOMVNISTIČNIH
BORCEV —

NOTICIERO DE SAN MARTIN

REGISTRO NACIONAL Nº 393.650 - 2-X-1952

VI. LETO

San Martín, november-december 1955

ŠTEV. 11-12

○ dšli so prelepi božični prazniki spet od nas, a njih spomin se k nam vrača, da bi nas domobranci čimbolj navezal na nje, ko smo tako tesno združeni s temi prazniki bolj kot drugi, tako nam pravi njihova vsebina in naše življenje.

Z novorojenim Zveličarjem stopa v človeštvo krščanstvo, ki je kljub silnemu odporu poganstva preobrazilo obličje zemlje — pa ne lahko. Saj se je že ob rojstvu Zveličarja dvignila sovražna peklena sila, da ga stre! Stari krvolok Herod, ki ima najgrše grehe na svoji vesti — umor

lastne žene, dveh sinov, sorodnika, sam sin narodnega izdajalca, zaupa le meču in nasilju. Takoj za angelskim petjem nad betlehenskimi poljanami se sliši krik umorjenih nedolžnih otročičev — mučencev in obupen jok oropanih mater — prve žrtve za Kristusa.

Ni še zatoniла lepota in slava rojstnega dneva Odrešenika, že pade smrtno zadet v kamnolomu pri Jeruzalemu mladenič Štefan v toči kamenja v lastni krvi za Kristusa!

Mladi mučenec Štefan, predhodnik milijonov mučencev iz vseh krščanskih narodov, li nismo tudi mi Slovenci v tej vrsti bogato zastopani? Da, s tisoči fantov, mož, pa tudi z dekleti in otročiči. Vihar, ki je zatulil leta 1941 nad našo domovino, je rušil slovenske domove, pustošil slovenske vasi, sejal solze, žalost in kri, a je istočasno ustvarjal zgodovino za nas katoliške Slovence, častno in slavno. Dvigal nas je iz nepoznanja v višino, da o nas že zdaj pišejo druga ljudstva; dela o naših mučencih predstavljajo v druge jezike za zgled svoji mladini. Naše borbe niso bile kot nekdanje vojne za cesarja, njegov stol in njegovo čast, za dobiček drugih, ne — mi smo šli v borbo prostovoljno, predvsem za obstoj in pravice krščanstva — vse žrtve za Kristusa!

Ko so zagorele naše vasi in padali na-

ši krščanski Slovenci v nepopisnih mukah komunistov, se je dvignil odpor iz ljudstva samega proti ogabnemu sovragu komunistu, ko so pa zagorele naše cerkve, v stotinah bili odpeljani duhovniki v ječe in smrt, tedaj se je dvignil orkan, ki bi bil zmlel komuniste, ko bi se ne bil njim pridružil in jih podprl ves svetovni komunizem.

To je takrat beležila naša zgodovina, sedaj pa prihaja vse to v svetovno javnost.

Tam, kjer so betlehemski mučenčki, tam, kjer je jeruzalemski mladenič Štefan, tam so tudi tisoči naših fantov in mož, pa tudi pomorjena naša dekleta, matere in otročiči! K milini Božiča, ki ga nam je dalo nebo, se že vzpenja očarljiv žarek, v katerem gledamo slovenske mučence in — mučence za Kristusa.

O Božič, kako si lep!

Dr. Valentin Meršol:

QUO VADIS, DOMINE?

Četrtega junija letos je minulo deset let, odkar je slavni angleški vojskovodja in tedanji poveljnik zavezniških armad ob Sredozemlju, feldmaršal Aleksander prišel nenadoma v begunsko taborišče v Vetrinju z namenom, da bi govoril osebno z menoj v zadevi jugoslovanskih beguncev in preseljencev ter antikomunističnih borcev.

Po končanem razgovoru in na podlagi prejetih pojasnil je še isti dan končoveljavno odločil, da se mora z dotedanjim prisilnim vračanjem jugoslovanskih beguncev in preseljencev v Jugoslavijo takoj prenehati in v bodoče vrniti samo tiste Jugoslovane, ki se hočejo sami prostovoljno vrniti v Jugoslavijo.

Z gornjim odlokom je bilo rešeno življenje ali pa vsaj prihranjeno trpljenje in strah mnogim tisočem Jugoslovancem, predvsem Slovencev, ki bi sicer bili nasilno vrnjeni. Ta odlok je tudi omogočil, da so begunci mogli še nadalje bivati v begunskih taboriščih in od tam v poznejših letih odpotovati v zamejstvo v razne dele sveta ter zopet začeti življenje svobodnih ljudi.

Žalibog pa gornji odlok ni mogel pre-

meniti ali izboljšati usode onih tisočev, ki so bili iz britanske zone Avstrije vrnjeni v Jugoslavijo v drugi polovici maja 1945, to je za okrog 3.000 Srbov, okrog 11.000 domobrancev in nekaj tisočev slovenskih civilnih beguncev, ki so odšli z domobranci.

In mnogi izmed njih so bili 4. junija 1945 že pobiti, drugi pa so bili mučeni, ali pa so čakali po raznih ječah in kasarnah na nadaljne muke in končno vendarle smrt. Število tistih, ki jim je uspelo zbežati iz Jugoslavije in se vrniti na Koroško ali kam drugam v zamejstvo, je bilo malenkostno.

Ko sedaj po preteku 10 let hiti spomin nazaj na tiste strašne dni in tedne, ko je tekla slovenska kri v potokih, se nam nehote vsiljuje par vprašanj, na katera si želimo odgovora. — Predvsem dolgo nismo našli pravega odgovora na vprašanje, po kakšnem pravu so bili domobranci in slovenski civilni begunci v tujini vrnjeni, saj so se vendar prostovoljno vdači zavezniškom in prosili zaščito. Po objavi tajnih razprav in sklepov „zavezniške konference“ v Jalti vemo, da je bilo tam sklenjeno na zahtevo Moskve, da naj zavezniki po kon-

čani vojni vrnejo vse one, ki so se borili proti komunistom, v lastno državo, da jih sodi komunistična pravica. To v maju 1945 ni bilo znano, zato tega tudi domobranci niso mogli vedeti.

Med prvimi pobitimi so bili zlasti Srbi in Črnogorci, ki so odšli s prvim transportom. O njihovem mučenju in žalostni usodi mi je pripovedoval črnogorec, kateremu je uspelo kljub prestanim mukam in večkratni ranitvi s krogami iz strojnice na mostu preko Save med Radovljico in Lanovcem in padcu v deroče valove, spustiti se po toku reke navzdol do brega ter se tam oprijeti korenin nekega drevesa, izvleči se iz vode v grmovje. Po nekako desetdnevnem skrivanju in plazenju po tleh mu je uspelo prekoračiti Karavanke in jugoslovansko avstrijsko mejo ter vrniti se v Vetrinjsko taborišče.

Nadalje nas zanima, kakih zločinov naj bi bili domobranci krivi, da bi zaslužili tako strašne muke in smrt. Samo nekaj posameznikov in malih skupin je bilo postavljenih pred sodišče, tam obdolženo predvsem antikomunistične borbe, poleg tega pa raznih umorov, ki jih jim pa niso mogli dokazati. Kljub temu so bili mučeni in bodisi obešeni ali ustreljeni. Takih primerov je znanih komaj 50 do 60, ostalih skoraj desettisoč pa ni bilo osebno ne obdolženih, ne sojenih ne dokazanih, ne obsojenih, ampak so bili mučeni in bodisi obešeni ali ustreljeni brez kakršne koli obsodbe.

Vsem vprek so očitali komunisti, da so bili izdajalci, da so bili morilci, da so ščitili vero, direktno jih pa niso sodili ali obsodili. Pobijali so jih vse od kraja, mnogokrat ne da bi vedeli imena ubitih in seveda brez predhodne osebne obsodbe. V tem oziru so se po drugi svetovni vojni obnašali jugoslovanski komunisti mnogo bolj kruto, kot pa komunisti na ozemlju USSR, kjer so le redke vrnjene antikomunistične borbe postavili pred sodišče, obsodili in postrelili, velike večine pa niso pobili, ampak jih poslali v razna taborišča na prisilna dela, kjer mnogi še sedaj trpe.

Prve tedne in mesece po vrnitvi domobrancev je večina v raznih begunskih taboriščih preostalih sorodnikov in drugih beguncev bila mnenja, da so Angleži domobrance prevarali z lažjo, da jih bodo poslali v razna taborišča v Ita-

lijo, čeprav so jih poslali v Jugoslavijo. Večina sorodnikov je mislila, da bi domobranci lahko ubežali ali se poskrili, če bi jih kdo obvestil, kam bodo v resnici poslani, in bi na ta način lahko ušli in rešili svoja življenja. Tako pa jim je bilo nemogoče uiti, ker so Angležem preveč zaupali in verjeli. Resnici na ljubo moram izjaviti, da je bilo resnično stanje drugačno.

Kdor se je v medvojnih letih le malo zanimal za stanje podeželja zlasti Ljubljanske pokrajine, ve, da so se po vaseh ustanavljale vaške straže, katere so sestavljali fantje in mlajši možje, šele potem, ko so začeli po raznih krajih partizani ubijati bolj veljavne in vsem znane poštene Slovence, ko so začeli nasilno odvajati v gozdove v svoje vrste kmetško mladino, ko so začeli požigati posamezne hiše ali cele vasi. Podobno kot včasih stražarji proti podtaknjenju ognja, tako so tudi vaške straže bile namenjene preprečiti ubijanje poštenih Slovencev, požiganje in razne druge zločine od strani partizanov.

Ker so pod nemško okupacijo radi ojačanja partizanov z italijanskim orožjem njihove zločinske akcije proti Slovincem postale nasilnejše in v večjem obsegu, zato so tudi vaške straže postale preslabe. S sodelovanjem generala Rupnika je bilo nato ustanovljeno domobranstvo, katerega namen in cilj je bil samo obramba Slovencev in slovenskih naselij pred nasilstvom, zločini in ubijanjem od strani partizanov. Vsem je bilo dobro znano, da so tako Nemci kot Italijani imeli dogovor s partizani, da oni (partizani) ne bodo napadali glavnih cest in železnic, zato jim je okupator pustil, naj delajo v manj važnih krajih in proti domačemu slovenskemu prebivalstvu kakršno koli nasilje. Saj je bila voda na mlin Nemcem in Italijanom, ako so Slovenci sami pobijali dobre Slovence, bo vsaj za nje ostalo manj nasprotnikov.

Kdor se je vsaj malo zanimal, lahko ve, da med vso drugo svetovno vojno ni bilo nobene vojaške partizanske akcije proti okupatorju, ampak da so vse glavne železniške proge redno obratovala in vse glavne ceste dobro funkcionirale, trpeli so samo antikomunistični Slovenci, predvsem v krajih, ki za oku-

patorja niso bili važni. Pa tudi v raznih mestih so komunisti po mili volji lahko ubijali posamezne znane antikomunistične Slovence, ne da bi jih policija ali orožništvo ali okupatorji prijeli, čeprav so večinoma bili dobro informirani, kdo je zločin izvršil. Zato so morali antikomunisti sami poskrbeti za obrambo svojih življenj in bivališč.

V bolj od središča oddaljenih krajih so partizani sistematično odvajali mučili in morili mlade fante, ki niso hoteli stopiti v njihove vrste in izvajati odrejenih jim zločinov. Tako je bilo pobitih mnogo fantov, članov Katoliške akcije, in deklet, članic Marijine družbe.

Važno je poudariti, da so domobranci, ki so bili v prvih transportih, bili mnenja, kot se je tedaj govorilo po taborišču, da jih bodo premestili v taborišča v Italijo in niso vedeli, da bodo na avstrijski meji izročeni v roké komunistov. Ne velja pa to za zadnja dva transporta. Takrat se je že vedelo v taborišču, da jih Angleži pošiljajo v Jugoslavijo.

Ko sem zjutraj pred odhodom videl čakajoče vrste mladih slovenskih mož in fantov, večinoma v domobrantskih uniformah, deloma pa tudi v civilni obleki, sem pristopil in posamezne skupine opozoril na to, kam jih pošiljajo, pa so nekateri skomignili z rameni, drugi pa odgovorili: „Kamor je šel moj brat ali prijatelj, tja bom šel še jaz.“ Drugi so zopet vdano povdarjali: „Naj bo, kakor Bog hoče.“

Fantje in možje ki bi morali prihodnji dan oditi z zadnjim transportom, so bili večer pred tem obveščeni, kam jih pošiljajo in, da naj se sami odločijo iti s transportom, ali pa kam izginiti, pa jih je začudo drugi dan le prav malo manjkalo pred odhodom. Nekam apatični so bili, mnogi so imeli rožni venec v rokah in molili; na vprašanje, ali ne vedo, kam gredo, so prikimali in na opombo, da je še vedno čas umakniti se, izjavili, da oni ne bežijo nikamor, da se ne bodo skrivali, kamor so šli drugi fantje, pojdejo tudi oni, pa tudi v mučenje in smrt, če Bog tako hoče. Oni, da se ne zavedajo nobenih zločinskih dejanj, pa kar Bog da, mi smo „pripravljeni...“

Presenetili so me njihovi odgovori, globoko in dobro pojmujejo, da gre v

tej borbi za Boga ali proti Njemu in ne odloča puška in krogla, tu je odločilna predvsem ideja in resnica, za katero gre. Pa sem dal nekaterim roko in naročal, naj ostanejo trdni, ter odšel, ker sem imel občutek, da bodočih mučencev na poti k zmagi ne smem ovirati.

Podobno, kot sem čutil na Dravskem mostu dne 12. maja, ko so domobranci drug za drugim prostovoljno oddajali Angležem orožje, sem čutil tudi ta dan vedno bolj prepričevalno: borba proti komunizmu za katoličana ni borba s puško in nožem, ampak trpljenje in zadoščevanje. Kot je Jezus rekel sv. Petru na Oljski gori, naj vtakne meč v nožnico, tako tudi sedaj nam, katoliškim Slovencem, naroča: „Trpite, molite in zadoščujte, če treba tudi umrite za svoje prepričanje, a ne ubijajte!“

In za Resnico se izplača, če treba tudi umreti, kakor so bile zadnje, nam znane besede zdravnika dr. Kožuha pred nasilno smrtjo v Velikih Laščah, tako so mislili in čutili tudi domobranci, ki so odhajali v mučeniško smrt.

Nehote sem se spomnil sv. Petra, ki je za časa Neronovega preganjanja kristjanov na zahtevo svojih sovornikov odhajal peš iz Rima, da bi ostal po njihovem mnenju pri življenju in bi dalje širil sveto vero, pa je pri izhodu iz Rima srečal njemu dobro znano postavo Učenika in Rešenika, ki ga je vprašal: „Quo vadis, Domine?“ Kam greš, Gospod? Pa mu je Jezus odgovoril: „Grem, da ponovno umrjem na križu, ker se ti bojiš.“ Sv. Peter, ki se v tedanjem trenutku ni prav nič bal smrti za sveto vero, se je obrnil in vrnil v Rim, kjer so ga prijeli Neronovi rablji in ga križali z glavo navzdol.

Tekom preteklih deset let sem parkrat slišal ali bral opazke, da so bili domobranci strahopetci, bojazljivci, da so imeli dovolj prilik, da bi na poti v domovino lahko ubežali, da bi njih sto ali več lahko pobilo onih nekaj partizanskih straž in ubežalo, pa niso pokazali nobene hrabrosti.

Ali mislite, da je mogoče, da bi se kakšen normalen Slovenec našel, ki bi se pustil tako sramotiti in ne bi vsaj malo odpora pokazal? Tekom življenja sem videl mnogo dežel in narodov, videl razne prepire, pretepe, vojne na raznih

frontah, pa lahko trdim — prav radi tega, ker sem bil vedno pri Rdečem križu, da so Slovenci eden najbolj hrabrih in vztrajnih borcev na svetu. Pa bi se taki fantje, ki se ob nedeljah stepejo z noži, stepejo za prazen nič, ne bi uprli nasilju? In vendar se niso uprli smešenju, sramotanju in mučenju od strani komunistov. In niso ubežali, čeprav bi lahko. Jasno je, da so jih vodili višji in globlji vzroki, vodila jih je vdanost v voljo božjo in želja, da izpolnijo Njegov naročila ter zadoste z mukami in ako treba tudi s smrtjo za zločine svojih nasprotnikov.

Kakor je znano, je general Rupnik bil ves čas zaščitnik domobrancev, ker

so prav ti vršili zaščito antikomunističnega prebivalstva pred komunističnimi zločini, končno se je vrnil prostovoljno in kljub prigovarjanju, namigavanju samih angleških straž, naj uide, ni hotel tega storiti, ker je imel v sebi dovolj časti, da tudi v težavah zastopa stališče pravice, pa čeprav bi moral radi tega v smrt. Radi tega smatramo, da je bil absolutno dosleden in zvest domobranstvu in s tem glavno pripomogel, da je stotisoče prebivalstva Ljubljanske pokrajine kolikor toliko moglo mirno živeti. Dokler bo živelo pošteno slovenstvo, bo v njegovi zgodovini zavzemal svetel položaj pokret domobranstva in vsi oni, ki so ščitili Pravico in Dom.

Franc Škof, domobranec:

POT PO VRNITVI IZ VETRINJA

Ko sem bil leta 1945 proti koncu meseca maja z ostalimi domobranci izročen po Angležih v roke komunističnih krvnikov, so nas ti začeli že v Rožu pretepali in mučiti.

Bilo je 31. maja, na prvi dan našega trpljenja. Iz Roža so nas komunisti odpeljali proti Jesenicam.

Vlak se je ustavil že nekje v Karavankah nad Jesenicami. Začel se je prvi pregled vlaka. Klicali so vse častnike in podčastnike iz vlaka. Razumljivo je, da se niso vsi javili. Nato so vagone zaprli, ter smo odpotovali naprej. Kasneje sem zvedel, da so tam takoj začeli mučiti do smrti častnike in podčastnike. Ko smo prispeli v Jesenice, so nas tam čakale umazane in raztrgane komunistke. Sprejele so nas s pljuvanjem in preklinjanjem, marsikdo pa je prejel tudi klofuto. Šele ko se je vlak premaknil dalje, so se morale umakniti. S strahom smo pričakovali naslednjo postajo. Marsikdo je poskušal pobegniti, toda je bil vsak poiskus zaman. Živinski vagoni, v katerih smo bili tako natrpani, da se je človek stoje težko obrnil, so bili dobro zaprti. Naša prva postaja je bila sedaj Radovljica. Tu so nas takorekoč izbricali iz vagonov in pod močno stražo odpeljali v taborišče nad železniško postajo. Postrojili so nas po dvorišču taborišča in začeli spet iskati častnike. Mladoletne

so oddelili posebej in med te sem spadal tudi jaz, saj sem imel takrat šele komaj dobrih 17 let. Ostale domobrance pa spet posebej. Popoldne se je začelo zasliševanje, katero pa ni bilo brez tepenja. Padalo je kopito od puške po vsem telesu, koder je zadelo, brez izjeme. No, to se je še kar dalo prenašati. Ko smo stali v stroju, je morala imeti vsaka vrsta do dva metra odstopanja, tako da so se lahko kretali komunisti in pretepali. Že takrat so nam obetali in pojasnjevali, da nas bodo vse pobili, ter da so jame zato že pripravljene. Slekli so nam naše lepe uniforme, katere so si oni potem oblekli, nam pa so dali svoje raztrgane cape polne uši. Kar smo prinesli s seboj hrane, so nam vso odvzeli, jo zmetali v eno jamo in zažgali. Od nas se nihče ni smel približati jami, pač pa sem videl komuniste, kako so hodili okoli tiste jame in iz ognja vlekli ter jedli že goreč kruh. Nam pa so dali zvečer malo kuhanega pesnega perja, nezabeljeno in ne osoljeno. V takem stanju so nas držali tri dni. Med tem časom so nas vsak dan zasliševali. Ispraševali so v glavnem, koliko časa sem bil pri domobrancih. Ali so bili naši očetje in bratje tudi pri njih? Predvsem jih je zanimalo, če je bil kateri pri Kat. akciji. Če so doma molili rožni venec zvečer itd. Ispraševal nas je neki štajerc, politkomisar, star

približno 35 let, ter se mu je videlo, da je brez vsakih šol.

Dne 2. junija so nas spet vkrcali v vagone in nas odpeljali v Kranj. Tam so nas čakali že drugi komunisti, ki so takoj planili na nas in začeli s pretepanjem. Največ so nas tolkli s kopiti pušk in kričali kot zverine. Jaz sem ob izstopu iz vagona dobil takrat dve močni v hrbet tako, da sem kar padel po tleh. Z zadnjimi močmi sem se pobral in skočil med ostalo grupo, dobro vedoč, da če se takoj ne poberem, da me prav tam pokončajo. Prepričan sem, da ni bilo niti enega mladoletnega domobranca, da ne bi bil pretepen. V Kranju so nas spet vodili v neko taborišče in nas razdelili po barakah. Spal nisem nič, kot tudi drugi ne, ker smo v tihi molitvi čakali, da pridejo in nas pobijejo. Zjutraj zgodaj nas je prebudila partizanska piščalka in morali smo v stroj. Tam smo stali kakor živina, ter bili na ogled domačim komunistom, ki so iskali domačine. Kasneje smo se odločili, da gremo v ostale barake obiskat naše starejše brate domobrance in častnike, toda na našo žalost teh ni bilo več... Ostali so v jamah okoli Radovljice. Ostale domobrance starejše, pa so tudi istočasno v Kranju naložili, toda one so odpeljali v Kočevski Rog.

Ves dan se je nadaljevalo postrojevanje in povpraševanje po častnikih in drugih narodnih voditeljih. Pogostokrat se je postavil pred nas kakšen partizanski oficir in spraševal: kje so tiste nepremagljive Rovte, kje so šentjernejčani, Rupnikov bataljon, kje so jurišači 6. velkolaškega bataljona? Nekoč ste jurišali na nas, sedaj pa smo vas dobili v roke brez enega samega strela. Neka dne je prišel mlad partizanski vodnik doma iz Dolenjske. Njegov brat se je nahajal v naših domobranskih vrstah. Prav hitro ga je spoznal in ga poklical ven. Pogledala sta se. Mladi komaj 17-letni domobranec mu je hotel dati roko, pa mu jo je rodni brat-partizan odbil z grdo psovko. Začel je kričati nad njim in ga pretepati. Nato vpraša brata domobranca: „Kje si služil vojsko.“ Odgovori mu: „V domobranskem jurišnem bataljonu.“ Spet ga vpraša brat partizan: „Koliko si jih pobil?“ Sliši se pogumen odgovor mladega domobranca: „Veliko, nikdar več jih ne bom toliko,

ker vem, da me boš ustrelil.“ In res, drugi večer je prišel brat-partizan po brata domobranca v spremstvu dveh partizanov. Odpeljali so tega pogumnega domobranca, ki leži danes v grobu „neznane junaka“. Vse to sem videl na lastne oči. Kakor da bi slutil ta mladi domobranec, nam je že prej v baraki pravil, da ima starejšega brata pri partizanih, ki je bil že v mirnih časih velika baraba in tat, tako da ga je oče pogнал iz hiše. Sploh ni vedel, kje se nahaja, kajti bil je že tri leta pri partizanih in po treh letih sta se spet srečala.

Dne 15. junija so nas odpravili brez vsakršne hrane peš proti št. Vidu pri Ljubljani v škofove zavode. Celo pot so nas zasmehovali, pljuvali, pretepali, morali smo peti domobranske pesmi. Na komando smo morali popadati na tla in poljubiti zemljo. In spet na komando smo morali kričati: „Mi smo izdajalci, morilci, požigalci in sovražniki slovenske domovine.“ Kdor ni hotel, je bil tepen in do smrti mučen. Ljudje so se kar grozili nad takim ravnanjem in umikali v hiše. Marsikatero slovensko mater sem videl, kako so se ji solzila očesa, ko je opazovala pri oknu izza zagrinjala. Bog ve, če ni imela tudi ona sina domobranca?

Bili smo lačni, utrujeni in kar je bilo še najhujše, žejni od dolge poti. Mnogi so bili tudi bosí, ko so jim partizani sezuli čevlje, ter imeli vse krvave noge. Vso pot se je vršilo zasmehovanje in pretepanje. Ko smo prispeli v št. Vid v škofove zavode, smo upali, da bomo vsaj tukaj imeli malo miru, toda smo se varali, kajti tu se je šele začelo. Tu so nas dodelili v I. nadstropje v sobo št. 7. Soba je bila zelo majhna, toda oni so nas natrpali notri 62. Stali smo kot šibice, eden poleg drugega. Polovica se jih je lahko vsedla, dočim je morala druga polovica stati in tako smo se zamenjavali. Prvi dan hrane sploh nismo dobili, čeprav smo bili že tri dni brez nje. Lačni, žejni in izmučeni smo bili popolnoma vdani v voljo božjo, ter se skoro nobeden izmed nas ni več zgrozil, da bo moral biti ustreljen. Skoro bi rekel, da smo težka čakali tega odrešilnega trenutka, kajti naše trpljenje je presegalo že vse človeške meje. Ponoči spati sploh nismo mogli, kajti val za valom domačih partizanov je prihajal

notri in nas pretepal in mučil. Vsakokrat smo morali, ko so prišli notri, na brzino vstati in stopiti mirno pred mučitelja. Marsikomu se je zvrstelo v glavi in je padel onasveščen na tla. Takega so potem še bolj tolkli. Dostokrat jih je celo po 20 naenkrat padlo na tla. Dostokrat so tudi take poklicali ali privlekli ven na hodnik, kjer so jih neusmiljeno brcali v glavo in povsod, ter so ga potem še malo živega odvedli po hodniku, kakor kakšno poginjeno žival. Včasih smo kakšnega takega, ki ni mogel stati, sami mi, ki smo bili še malo pri moči, držali pokonci toliko časa, da se ga je naveličal partizan tolči in je odšel ven. Včasih je tudi kdo padel na enega, drugi na tretjega in tako so fantje padali kot domine, bili so brez vsake moči. Mnogokrat so nas poklicali na hodnike po dva ali štiri, postavili so nas eden proti drugemu in na njihovo komando smo morali eden drugega tolči po glavi. Mnogi se niso hoteli pokoriti, da bi domobranec domobranca tolkel in tako so postali predmet puškinih kopit. Nekega dne so tudi mene poklicali. Bil sem prvi na vrsti. V hodnikih sta bila po dva stražarja. Prvi stražar mi reče, naj grem k drugemu stražarju in naj mu pljunem v obraz, da ako ne izvršim tega povelja, bom (strahovito tepen. Mislim sem, kaj naj napravim. Če izvršim povelje, bom tepen, če ne izvršim bom tepen. V upanju, da jih dobim manj, sem sklenil, da se uprem. Kakor podivjana zver je planil na mene stražar in me začel bit, ter me pobil na tla, dočim se je drugi stražar smejal prvemu, ki ni uspel. Končno mi je bilo dovolj, dvignem se s težkočo in grem pred stražarja, ki bi mu bil moral pljuniti. Ta me začne zasmehovati, da nimam poguma, a drugi, da moram izvršiti, ker če ne, da me bo še bolj pretepel. Naenkrat se razjezim, nisem se mogel več brzdati in pljunem v stražarja. Sedaj se je pa prvi stražar smejal, ko je uspel, drugi pa s puškinim kopitom po meni. Le z glavo sem sem se tako spretno umaknil, ker drugače bi me bil še ubil. Takih in sličnih primerov je bilo vsako noč in vsak dan vse polno. Na zasliševanje smo prišli šele po 14 dnevih, toda tudi to ni bilo brez pretepanja.

Že pred zasliševalno pisarno so mi zvezali roke. Ko sem stopil notri, so dali

blizu mene stol, toda ne, da bi se vsedel, temveč moral sem se vleči na njega. Nato sta začela dva partizana neusmiljeno tolči po meni z žilavkami. Ne vem točno, koliko sem jih prejel, ker prvi udarci so bili nekaj strašnega, kasneje pa ni več tako bolelo. Roke so mi bili tako trdno zvezali, da se mi je več kot teden dni poznalo. Pri zasliševanju, katerega je vršil neki Ljubljčan, me je največ spraševal, če sem hodil v cerkev, če sem bil v Marijini družbi, Katoliški akciji in v otroškem vrtcu, ko sem bil še majhen. Če hodijo moji starši in bratje v cerkev, ali molimo doma ob večerih rožni venec, ali smo bili dobro povezani z duhovniki in take podobne stvari. O domobranstvu me niso skoro nič izpraševali. Slično so zasliševali vse mladoletnike, ki so bili v naši sobi.

Toda v teh zavodih nismo bili samo mladoletni domobranci, temveč tudi drugi letniki. Te so vsako noč klicali in jih odpeljali iz sob na dvorišče, ter od tam v Kočevje in naprej v Kočevski Rog. Dobro so se vsi zavedali, da odhajajo v smrt, toda videl sem jih le malo žalostnih. Grozno mučeni in lačni so komaj čakali da bo konec mučenja. Premnogi so imeli razbite zobe od puškinih kopitov; prelito oko od opasača. Ti niso mogli niti jesti več, ter so vsi izčrpani in ranjeni čakali še milostni strel v tilnik. Večer za večerom smo se poslavljali od teh junakov, ki so brez besed odhajali, da položijo svoja življenja na oltar domovine. Sobe so se začele prazniti in ostali smo še trije. Ob 11 zvečer 25. julija, sem bil tudi jaz klican na hodnik, misleč da je tudi name prišla vrsta. Tisti trenutek mi je bilo le toliko težko, ker nisem imel nobenega domačega blizu, da bi se lahko poslovil od njega in potem bi bil mirno tudi jaz sledil ostalim junakom.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Zadnje mesece so se pojavili sredi Zagreba ob priložnosti raznih potovanj, obiskov in svečanosti Tita sledeči napisi:

**TITO SE GOSTI,
NAROD SE POSTI!**

Brezdvoma zelo zanimiv pojav v „svoobodni“ Jugoslaviji!

Petkovšek Jože
iz Hotedršice

Ivan Rigler
iz Dolenje vasi
pri Ribnici

Petkovšek Slavko
iz Hotedršice

MATICA MRTVIH

502. Šubelj Jože, 20 let star, domobranec 13. čete Rupnikovega bataljona, ujet, mučen, ubit za Knežjo njivo v Loški dolini.

503. Trdan Jože, podnarednik, rojen 1916 v Zadolju št. 2, vrnjen iz Vetrinja.

504. Trdan Franc, rojen 1914 v Zadolju št. 2, vrnjen iz Vetrinja in ubit v Teharjih.

505. Adamič Jože, kaplar, rojen 1913 v Zadolju št. 1, zajet v bolniškem vagonu v Lescah in ubit.

506. Adamič Alojzij, rojen 1919 v Zadolju št. 1, vrnjen iz Vetrinja, ubit v Teharjih.

507. Fircik Jože, rojen 1923 v Zadolju št. 2, vrnjen iz Vetrinja in ubit v Teharjih.

508. Gorjup Janez, rojen 1919 v Zadolju št. 10, vrnjen iz Vetrinja in ubit v Teharjih.

509. Žlindra Jože, rojen 1913 v Zadolju št. 3, ubit v boju s komunisti v Suhi Krajini leta 1944.

510. Čampa Vinko, domobranec, Otavice 23, vrnjen iz Vetrinja, ubit v Teharjih.

511. Kozjek Jože, Polhov Gradec št. 88 pri Ljubljani, domobranec v 42. četi v Polhovem Gradcu, vrnjen iz Vetrinja, star 34 let.

512. Kozjek Ivan, Polhov Gradec št. 8 pri Ljubljani, domobranec v 42. četi v

Polhovem Gradcu vrnjen iz Vetrinja, star 30 let.

513. Čepon Franc, Polhov Gradec št. 9, pri Ljubljani, kaplar v 42. četi v Polhovem Gradcu, vrnjen iz Vetrinja v Teharje in tam ubit.

514. Peklaj Jože, Polhov Gradec št. 2 pri Ljubljani, domobranec v Ljubljani, zajet od partizanov leta 1945 in ubit star 19 let.

515. Trnovc Matevž, Polhov Gradec št. 21 pri Ljubljani, podnarednik v 42. četi v Polhovem Gradcu, vrnjen iz Vetrinja, star 33 let.

516. Velkavrh Franc, Polhov Gradec št. 22 pri Ljubljani, domobranec 42. čete, zajet od partizanov leta 1944 in ubit, star 30 let.

517. Peklaj Ivan, Pol. Gradec št. 19 pri Ljubljani, domobranec v Rupnikovem bataljonu, vrnjen iz Vetrinja, star 22 let.

518. Peklaj Franc, Polhov Gradec št. 19 pri Ljubljani, domobranec v Ljubljani, vrnjen iz Vetrinja, star 18 let.

519. Založnik Pavel, Polhov Gradec št. 18 pri Ljubljani, domobranec 42. čete v Polhovem Gradcu, vrnjen iz Vetrinja v Teharje in tam ubit, star 17 let.

Correo
Argentino
Suc. Cód.
San Martín
Lib. Gral.

INTERES GENERAL
Concesión 4848

List „Vestnik“ izhaja mesečno. Letna naročnina za Argentino 12 \$, po pošti 15, v USA 1.5 dolarja, isto za Kanado; za ostale pokrajine tej valuti primerno. — Za uredništvo in izdajatelja: Karel Škulj, Calle San Martín 20, Gral. San Martín FNGBM. - Tisk Grote, Montes de Oca 320